

PELLO ZUBIRIA

Paris, 1961-10-17: memoriak beti dauzka zulo beltzak

Urriaren 17an bete dira 50 urte Parisko kaleetan polizia frantsesak herritar aljeriarrak masakratu zituenetik. Garai hartan honakoa idatzi zuen Seine bazterrean norbaitek: “*Ici on noie les algériens*”, hemen ito egiten dituzte aljeriarrak. Orduan gertatuak erabat argitzeke daude oraindik. Mende erdi igarota, memoria osatu ezinik.

ARTIKULU HONEK EDIZIO GERRA jasan du berrikitan, zeinetan kide batzuek besteen aldaketak ezabatu baitituzte. (...) Kideei eskatzen diegu edizio gerrarik ez abiatzeko, bestela artikulua blokatuko dugulako”. Frantsesezko Wikipedian esaldi honekin hasten da *Massacre du 17 octobre 1961* sarrera. Mende erdi pasata ere memoriaren inguruko gerrak bizirik dirau. Ixtorioa gurera ekarrita, pentsa genezake gaur 18 urte dituzten gazteek erretetara iritsitakoan antzeko eztabaidarik ez dutela faltako oraingo torturez.

Aljeriako gerraren *relato* ezberdinek borrokan diraute Frantzian oraindik. Gainera, Mediterraneoaz haraindiko odolaren markak ez dira ikusten Parisen bertan isuritakoarenak bezain errez. Hain zuzen, 1961eko urriaren 17ko masakrea, Jean Luc Einaudi historialariak *La bataille de Paris* bataiatu zuenak, Europako estatu batek errepresio basatia –tortura eta hilketak barne– nola erabiltzen duen erakusten du, eta populazioaren gehiengoak nola itxi ditzakeen begiak agintariak ezarritako terrorearen aitzinean.

Liburu ale batzuek bildu dituzte gertakizun haietakoak, Einaudiren aipatuaz gain famatua da Michel Levineren *Les ratonnades d'octobre*. Marrazkitan *Octobre noir* publikatu berria dute. Zineman asteotan dira

estreinatzekoak *Octobre à Paris* Jacques Panijelena, urte luzez izozturik eduki ondotik. Alain Tasmaren *Nuit Noire* (1995) drama eta Mehdi Lallaouiren *Le silence du fleuve* (Ibaia isilik, 1991) dokumentala, biak ikus daitezke doan Internetez.

Film honek Seine ibaia ez du kasualitatez aipatzen. 1961ean zehar sarritan agertzen baitziren itota Parisko erriean magrebarren gorputzak. Poliziak beti esaten zuten FLN *Front de Libération National* mugimendu aljeriarrak horrela kalitzen zituela bere arerio politikoak. Baina aljeriarrak ziur zeuden haietako gehienak poliziek jaurti zituztela uretara, bizirik bezala hilda.

Aljeriako gerra bukatzeaz zegoen. Charles De Gaulle jeneral eta presidenteak aitortzeaz zien aljeriarrei autodeterminatzeko eskubidea eta Suitzako Evian hirian negoziatzen ari ziren udaberrietik FLNkoak eta Parisko gobernuaren ordezkariak. Baina elkarrizketak blokatuak zeuden. FLNk su-etena deklaratu zuen, baina tarteka Parisko komandoek segitzen zuten poliziak hiltzen tiroka edo bonbaz.

Frantzian 1962an 350.000 aljeriar bizi ziren, gehienak industrian eta eraikuntzan lanean. Erdiak Paris inguruetan. Ikusten dituzu egunotan *Le silence du fleuve* Nanterre, Aubervilliers, Argeinteuil edo

Egurrezko matraka daraman poliziaren mehatxuarean atxilotu aljeriarrek hormaren ondoan babestu nahi dute, buru-hezurra lehertuko dieten beldurrez. 1961eko urriaren 17an Parisen poliziek jatorri magrebiarreko herritarren kontra egindako masakrean egin dago argazkia. Leihoan mahats bilketaren –*vendanges*– festa iragartzen du afixak; mendekua *vengeance* da. Urte asko beranduago, 1998an, Maurice Papon prefetak auzitara eraman zuen Jean Luc Einaudi *La bataille de Paris* liburuaren egilea, izen ona zikindu ziolakoan. Paponen erantzukizunak demostratzeko behar zituen agiriak ukatu zizkion Einaudiri Parisko artxibategiak; are gehiago, paper horiek bazeudela eta haiek Papon erruduna zela erakusten zutela ziurtatu zuten artxiboko bi langileak zigortu egin zituzten. 31 urte paseak ziren eta hala ere Parisko agintariak ez zuten egia osoa ezagutzerik nahi.

Ménilmontant auzoetako txabolategien irudiak eta kostea egiten zaizu sinestea hori Frantzia denik, uste baitzenuen *chabolismoa* Madril inguruetako eritasuna zela.

Parisen 1958tik Maurice Papon zen prefeta. Aginteari lotua gaztetatik, nazien okupazio garaian Bordelako prefetaren idazkari nagusi izan zen; askoz beranduago, hil aurretik, epaitu eta zigortuko zuten juduen Alemaniako deportazioan esku hartu zuelako. Gerraren erdian alkandora aldatuta, De Gaulleren babesean egingo zuen karrera erretrera arte, 1980ko hamarkadan ministro izatera iritsiz. 1958 aurretik Aljerian Konstantinako prefeta izan zen. FLNari eta aljeriarrei neurria nola hartu ondo zekien, beraz.

Isilik ez Seine ibaia bakarrik

Eviango bake elkarrizketak izoztuta, bi aldeek erakutsi nahi zuten indarra. Paponek FLNari batetik hegoak moztu nahi zizkion, Paris inguruetan ahalik eta komando gehien arrestatuz; eta bestetik, bazkarik gabe utzi nahi zuen, txabolategietan antolatuta zeukan *zerga iraultzaile* sarea deseginez.

Lan zikinenak egiteko, eta aljeriarren artean hobeto infiltratzeko, *Force de Police Auxiliaire* delakoa antolatu zuen Parisen ere, Aljeriako hiri eta herrietan bezala, Frantzia

Aljeriar batzuk karrikan geratu ziren hilik, askoz gehiago zaurituta, batzuk ihesian ibaira jauzi eginda ito ziren. Atxilotuak izan ziren... 11.500! Hauei, pilatu zituzten kaserna, kiroldegi eta beste eraikinetan, sekulako pasadak eman zizkieten, asko ospitalera bidaliz.

Zenbat hil zituzten egun hartan eta ondokoetan? Oraindik eztabaidan segitzen dute Frantzian, hasieran aipatutako Wikipediaren oharra lekuko. Jean Paul Brunetek 30-50 aipatzen ditu, Jean Luc Einaudik 200tik gora. Polizia frantsesak arrestatuak torturatu zituenik –poltsa, bainera, elektrodoak, botila uzkitik, jipoiak... espainolek hain ontsa ezagutzen duten munizioa– ez du gaur inork ukatzen.

1961ean polizia zen C. Toulousek *Le silence du fleuve* aitortu du Parisen atxilotu aljeriarrekin erabiltzen zituztela Aljerian armadak usatzen zituen metodo berak, naziek erabilitako tortura berak. M. Rein abokatuak irakurri ditu bere defendituek bidali gutunetan kontatutako tortura basatiak. “Denuntziak sartu genituen, baina epaile bakar bat ez zen jaitsi kasernetara, gertatzen ari zena aztertzeraz”.

Handik laster bukatu zen Aljeriako gerra. Alde bateko eta ez besteko agintariak gertakizunetan ikertzea baino lehenagoko lanak bazituzten. Bestalde, 1963an Parisek amnistia batekin zuritu zituen Aljerian eta aljeriarrekin edozein frantsesek egindako desmasiak. Eta zentsuraren laino gupidagabeak estali zituen 1961eko urriaren 17ko egiak. ■

kolonialarekin bat eginda segitzea nahi zuten *harki* aljeriarrez osatua. Eta errepresio sistematikoari ekin zioten hiriburuan, auzoz auzo. Atxilotu eta espetxera zihozenez gain, goizetan sarri magrebiarren gorpuztak azaltzen ziren Seine ibaiaren urretan.

Matxinoen Parisko taldeek ez zuten tregua agindua betetzen, eta tarteka poliziren bat hiltzen zuten. Polizien artean haserrea handia zen, mendeku nahia ere bai. Aljeriar jatorrizko jendeen artean bizi ezina larria zen bezala. Arrestatze masiboak etengabeak ziren. Polizien jipoi eta torturen albisteak entzuten ziren. Lapikoak gainezka egin zuen prefektak udaberrian onartutako dekretuarekin: iluntzeko 20:30etatik goizeko

05:30etara aljeriarrei debekatu zitzaieanean kalean egotea. Beltzaran jendearentzako etxeratze agindua.

FLNk manifestazio handi bakesu baterako deia egin zuen urriaren 17rako. Poliziak ez zuen azken ueña arte jakin eta 1.700 inguru polizia mobilizatu zituen. Aurrean aurkitu zituzten bi-hiru dozena mila gizon, emakume eta haur, igandeko jantzita, independentziaren aldeko banderekin, hiru puntutan biltzen saiatu zirenak: Etoile, Saint-Michel eta Boulevardak.

Polizien eraso beldurgarria izan zen. Haien herra berotzeko, barneko irratiek gezurretan iragarri zien borroketan polizia batzuk zauritu edo hilak zituztela. Erruki gabeko masakrea izan zen gau hartakoa.

**ZINKUNEGI
OPTIKA**

Hernani, 23 · 20004 Donostia
T. 943 420 624
info@zinkunegioptika.com
www.zinkunegioptika.com

zuri begira